El retorn de Malaparte: una meditació sobre el destí d'Europa en temps postmoderns

Enric Prats*
Conrad Vilanou Torrano**

Temps d'Educació, 49, p. 279-306 (2015) Universitat de Barcelona

Resum

En aquest article es revisa el «retorn de Malaparte», esdevingut sobretot a partir de 2007, tot coincidint amb el cinquantenari de la seva mort. Aquest retorn palesa l'actualitat del pensament d'aquest controvertit autor italià, que va militar en diferents esferes ideològiques, des del feixisme al marxisme. Es tracta, doncs, d'un personatge camaleònic que el 1931 va publicar una obra inspirada en Maquiavel –la *Tècnica del cop d'estat*– i que, després de la Segona Guerra Mundial, es va especialitzar en el gènere de la narració bèl·lica on va aconseguir grans èxits (*El Volga neix a Europa; Kaputt*; *La pell*). D'un temps ençà, i quan l'ambient de crisi s'ha estès arreu, s'han reeditat algunes de les seves obres, que aquí llegim des d'una perspectiva postmoderna. D'alguna manera, el desconcert actual que es viu en l'esfera de la política (partitocràcia, corrupció, manca d'ideologia, hegemonia dels mercats, etc.) s'il·lumina amb aquesta revisió del pensament de Curzio Malaparte, un autor d'avantguarda que va saber adaptar-se a cada moment històric, al marge de lleialtats i compromisos. De fet, només va ser fidel a ell mateix de manera que després de ser acusat de col·laborar amb el feixisme, per bé que va ser confinat i arrestat per Mussolini en vàries ocasions, va servir com oficial d'enllaç als americans i, més tard, es va arrenglerar amb el Partit Comunista, després d'haver descrit la moral soviètica durant la Segona Guerra Mundial. Per tot plegat, pot ser considerat un postmodern anticipat (*avant la lettre*), atès que va saber copsar el sentit de la crisi d'aquells anys –preludi de la crisi actual– com una manifestació del nihilisme que va arrelar en una Europa a la deriva després de les crueltats de les darreres Guerres Mundials.

Paraules clau

Malaparte, tècnica del cop d'estat, política, postmodernitat, crisi, nihilisme, educació

Recepció de l'original: 30 de juliol de 2015
Acceptació de l'article: 6 de novembre de 2015

No descobrirem a aquestes alçades la polifacètica personalitat d'algú com Curzio Malaparte (1898-1957), originari de Prato –la Manchester italiana–, població a tocar de Florència, capital cultural del país transalpí en molts anys. Fill de pare saxó i mare llombarda, progenitors de qui va renegar tota la vida –potser menys de la mare, que l'acompanyaria en els seus exilis recurrents–, el canvi de nom –nascut Kurt Erich Suckert– reivindica el seu arrelament toscà. Probablement per això, Malaparte sempre es va sentir a prop de França i allunyat d'Alemanya, a la qual va censurar la crueltat que es deriva de la seva concepció metafísica de la vida. Al capdavall, el nihilisme alemany

(*) Professor del Departament de Teoria i Història de l'Educació de la Universitat de Barcelona. S'ha especialitzat en el camp de la pedagogia internacional i de la prospectiva educativa. Entre les publicacions més recents destaca *L'educació, una qüestió d'estat* (2013) i *Teorizando en educación* (2015). Membre del GREM (Grup de Recerca en Educació Moral). Adreça electrònica: enricprats@ub.edu

(**) Professor del Departament de Teoria i Història de la Universitat de Barcelona. S'ha especialitzat en la història conceptual i en l'estudi dels discursos pedagògics. Membre del GREPPS (Grup de Recerca en Pensament Pedagògic i Social). Adreça electrònica: cvilanou@ub.edu

prové del cristianisme i de la filosofia, que sumats confereixen aquest rerefons metafísic.

> La famosa crueldad alemana es, como la de los españoles, una crueldad de orden metafísico, que presupone una costumbre, por llamarla con este término común, de referirlo todo a cuestiones metafísicas. (Malaparte, 2014, p. 201)

De fet, ha estat Prato on s'ha mantingut viva la memòria de Malaparte, amb el fons recollit per la Biblioteca Comunale Lazzerini d'aquella ciutat, i l'organització d'actes i certàmens sobre la seva obra, que han donat peu a la publicació de catàlegs i llibres. Entre altres, i sense voler ser exhaustius, esmentem els següents: *De Malaparte a Malaparte: Malaparte fotografo*, 1987; *Malaparte scrittore d'Europa*, *atti del convegno (Prato 1987) e altri contributi,* coordinazione di Gianna Grana, redazione e cura bibliogràfica di Vittoria Baroncelli, 1991; *Curzio Malaparte: il narratore, il politologo, il cittadino di Prato e dell'Europa*, *atti del convegno tenuto a Prato nel 1998*, aparegudes les actes el 2000; *Il boulevard delle diversità: da Parigi a Pechino, uno scrittore intorno al mondo*, 2007; *La bourse des idees du monde: Malaparte e la Francia*, 2007, amb l'aparició l'any següent del llibre corresponent; *Viaggio tra i terremoti: Malaparte e il giornalismo*, 2008, amb edició de les actes el 2009.

Està clar que la commemoració, el 2007, del cinquanta aniversari de la seva mort va propiciar aquest tipus d'esdeveniments. Així, aquell mateix any va tenir lloc un curs destinat als docents per abordar la «Prospettive malapartiane», amb el següent afegitó: «Corso di aggiornamento per insegnanti su Curzio Malaparte e il Novecento». El programa estava destinat als professors d'història, filosofia i literatura, amb una anàlisi antològica dels textos malapartians que convenia llegir, tot confirmant l'actualitat de la seva obra en una doble direcció. D'una banda, per tal que els joves estudiants de secundària i universitaris copsin el sentit de les aportacions i reflexions que travessen bona part del segle XX amb les dues guerres mundials, l'ambient de crisi dels anys d'entreguerres i l'atmosfera nihilista que va seguir al 1945. D'altra banda, i al marge del seu innegable interès didàctic, la lectura de l'obra malapartiana pot ser vista d'una manera panoràmica, des d'una perspectiva internacional i comparada, més encara si tenim en compte que molts dels mals que ell va veure i comentar (la crisi, la crueltat, la barbàrie, el nihilisme, la identitat europea, etc.) són ben presents en el món d'avui.

En conjunt, aquests actes i cursos –canalitzats a través de la Biblioteca de Prato– posen de manifest el caràcter polifacètic (escriptor, periodista, pensador, escenògraf, fotògraf, corresponsal de guerra, viatger, polític, agitador cultural, etc.) d'un autor que, malgrat el seu *diletantisme*, constitueix un important referent per analitzar el que ha succeït a la vella Europa en els darrers decennis. A més, cal afegir-hi l'exposició –al Museu del Tessuto de Prato, del 6 de novembre de 2010 al 30 de gener de 2011, organitzada pel Comune di Prato i la Biblioteca di via Senato di Milano– *Malaparte arcitaliano nel mondo* que, a banda d'editar un catàleg amb un treball titulat «Malaparte: volti e maschere di un esteta armato», del seu biògraf Maurizio Serra, presenta la vida de Malaparte en quatre fases: foc (1898-1920), que correspon a l'etapa de les passions i dels ideals; el moment d'aire (1921-1941), del modern que avança; terra, que correspon al període de la Segona Guerra Mundial, quan es destrueix la civilització, i aigua (1950-1957) que simbolitza la purificació.

Un intel·lectual solitari i polifacètic en un context polític decadent

Els catàlegs destinats a revisar l'obra malapartiana dibuixen un personatge contradictori, solitari i polifacètic. En realitat, tot aquest reguitzell d'actes, exposicions i publicacions, evidencia l'actualitat d'un autor que podem considerar un intel·lectual d'avantguarda, per bé que sempre va romandre al marge del món acadèmic. Això recorda altres coetanis, com ara el francès Henry de Montherlant –que ell tractaria a París– i el nostre Eugeni d'Ors, sempre amb un mal encaix a tot arreu: intrús a Madrid i traïdor a Catalunya. Aquell to d'avantguarda, de voler ser sempre incòmode al poder establert, conferia a la creació literària un nou aire, atès que aquests autors –que no accepten fàcilment la vida grisa del professor universitari– arriben a crear, tal com correspon a un món teatral, el seu propi personatge. Així ho va fer Eugeni d'Ors amb Xènius i, naturalment, Kurt Erich Suckert amb Curzio Malaparte, de manera que es fa difícil dir on comença l'un (Suckert) i acaba l'altre (Malaparte), si bé l'any 1929 va oficialitzar el canvi de nom. Al final, la màscara (Malaparte) va foragitar la identitat inicial, la derivada del cognom alemany Suckert, amb la qual mai es va sentir còmode.

Es dóna, doncs, una metanoia, un canvi, que obre un hiatus entre l'autor i la seva rèplica, la seva creació plàstica, és a dir, el seu propi personatge. Per tant, la seva vida es converteix en una mena d'espectacle estètic, un pèl decadent, que necessita garantir la seva presència arreu. D'aquí la importància de la presència de la seva obra a la premsa de l'època, encara que la seva incidència apuntava vers les classes socials dirigents, els ambients diplomàtics, els sectors benestants burgesos i, fins i tot, aristocràtics.

En aquest punt, també podem establir un paral·lelisme entre Malaparte i el comte Hermann von Keyserling, aquell pensador de bona vida (viatges, estiueig, vestits, sibaritisme, etc.), d'un prestigi extraordinari, que freqüentava els ambients selectes –des dels grans hotels als millors palaus– i que entabanava tothom amb les seves idees, sempre agosarades, a través d'unes gires mundials on impartia conferències que es pagaven a preu d'or. Així, les fosques aules universitàries –que s'havien fet petites per aquella generació d'intel·lectuals europeus, tocats per una estètica decadent pròpia del *Novecento*– van ser substituïdes per les pàgines impreses dels grans diaris (*La Stampa*, *Corriere della Sera*, etc.) i acollits per les més afamades editorials, amb seus a París, Londres i Berlín. Sorgia, doncs, un nou tipus d'intel·lectual –un xic frívol– que, en més d'una ocasió, perseguia *épater le bourgeois*, amb una voluntat d'escandalitzar que ultrapassa els límits de l'etern masculí que representaven altres intel·lectuals –burgesos i gent d'ordre– com André Maurois a França i Carles Soldevila a Catalunya. Recordem, a tall de simple il·lustració, com començava el prefaci del llibre de Keyserling *La vida íntima*:

> Después de las conferencias dadas por mí en el Palacio del Trocadero, de París, en marzo de 1931, una francesa desconocida me escribió: "Lo que usted nos da no es ingenio, es pan". Ninguna apreciación me ha producido tan vivo placer. (Keyserling, 1934, p. 11)

Ras i curt: aquells intel·lectuals s'havien convertit en veritables estrelles, *vedettes* de la vida pública, tot combinant el periodisme amb la literatura, la conferència amb l'espectacle de la vida pública. Si fa no fa, com ara, però en els platós de televisió i les xarxes socials.

Així, doncs, l'ambient cultural de l'època d'entreguerres –lluny de ser un temps de felicitat, per bé que pels joves nord-americans i canadencs instal·lats a Paris fos una

autèntica festa (Glassco, 2008)– va permetre que, enmig de les propostes d'avantguarda i modernitat, sorgís un nou perfil d'intel·lectual (Zweig, Maurois, etc.) que es mou perfectament en els ambients elitistes, amb molta presència femenina que segueix el deixant de l'etern femení de Goethe, i que aconseguia grans audiències i, al seu torn, destacats índexs de venda de llibres. Mentre alguns vivien si més no dins d'un aparent ordre, d'altres –i aquí Malaparte i Hemingway ocupen un lloc destacat– es van instal·lar en el límit, que van transgredir en més d'una ocasió, tot convertint la seva vida en un espectacle. Ben bé es pot dir que Malaparte respon a aquest perfil, més tost si fem cas al que comenta Indro Montanelli en la nota necrològica que va dibuixar després del seu traspàs: «Ese hombre que tuvo tantos adoradores y sobre todo tantas adoradoras, jamás ha tenido un amigo al que confiarse.» (Montanelli, 1966, p. 451).

A banda de romandre al marge de l'ensenyament universitari, llevat d'algun curs escadusser, aquests intel·lectuals noucentistes que van flirtejar amb tot enmig d'una atmosfera d'avantguarda, utilitzaven la corresponsalia i el periodisme, la crònica de guerra i l'assaig filosòfic, la glossa sintètica i la narració novel·lística, per donar compte i raó d'un món que, gràcies a la tècnica i a les comunicacions, es feia cada vegada més petit i que es veia sumit en una profunda crisi des de les darreries del segle XIX.

Tal vegada, es tractava de la crisi o decadència després de l'ensorrament del món d'ahir (Zweig) el 1919, que va comportar la caiguda dels imperis centrals europeus (germànic i austro-hongarès). Al capdavall, es posava fi a una determinada idea d'Europa, sorgida de la pau del Congrés de Viena (1815), que havia ordenat el mapa continental després de les guerres napoleòniques, una Europa –que després de la unificació del Segon Reich alemany (1871)– girava al voltant de l'hegemonia germànica, després dels seus brillants triomfs militars. Alemanya havia estat vencedora dels danesos el 1864 en la guerra dels ducats, guanyadora davant dels austríacs a Sadowa (1866) i causant de la derrota francesa a Sedan (1870). Tot i aquest prestigi, Malaparte mai va sentir una especial predilecció –com bé demostra la seva història familiar– per la cultura germànica.

Per contra, sempre es va sentir un italià, proper a França, amb la qual cosa agombolava els vells idearis garibaldins –un signe de revolta– amb la tradició republicana francesa. No debades, va estar mobilitzat durant la Gran Guerra a favor dels aliats, fins el punt de patir unes lesions pulmonars (pel llançament dels gasos químics), que quedarien com a seqüeles i anticiparien la seva mort. Per consegüent, es considera un home de la generació de 1914, una generació destruïda per la guerra, que va ser liquidada el 1919, poc després de finalitzar aquella contesa bèl·lica, quan l'1 de maig la policia francesa no va dubtar a carregar contra els veterans que reclamaven un lloc a la societat. «Aquel día sentí oscuramente que mi generación había perdido la guerra» (Malaparte, 2014, p. 43). De fet, aquest sentiment de pèrdua no només va ser militar, sinó també social[1]. No és estrany, doncs, que Malaparte –decebut amb la marxa dels esdeveni-

(1) Recordem que l'etiqueta «une géneration perdue», aplicada als joves que van concórrer a la Gran Guerra (1914-1918), va sorgir en els cercles de Gertrude Stein, en el París de la postguerra. Ernest Hemingway –que pertany a la mateixa generació de Malaparte, a banda que ambdós van participar en aquella contesa bèl·lica– es va fer ressò d'aquesta etiqueta en el llibre *A Moveable Feast* (Paris era una festa). Segons sembla, les paraules van ser pronunciades pel patró del garatge en què Gertrude Stein –que va guiar els anys de formació d'Hemingway– va portar el seu vell Ford a reparar. Si fem cas al que diu Hemingway, i davant de

ments– ingressés el setembre de 1922 en el partit feixista, tal com havien fet molts dels antics *arditi*, que havien combatut en la Gran Guerra (1914-1918) i que van engruixir les columnes de la marxa feixista sobre Roma (octubre de 1922).

Es tracta, per tant, d'una generació que va assumir el paper d'intel·lectual, des d'una posició a voltes frívola i burgesa, que no es pot comparar amb el paper que d'altres –com Gramsci a l'esquerra i Gentile a la dreta– van assumir en la història d'Europa. Si Gramsci va morir a la presó perseguit pel feixisme, Gentile –el pensador i educador més rellevant del règim de Mussolini, que des de posicions idealistes postulava l'estat ètic– va perdre la vida en un atemptat partisà dins del seu cotxe quan sortia de casa seva a Florència l'abril de 1944. Ara bé, res d'això va succeir amb Malaparte, que va sobreviure a tot i a tothom, conscient que el món és un gran teatre on cadascú fa el seu paper. Mentrestant, l'any 1947 comparava Bartali –el campió religiós i pietós nascut a la Toscana, que representava la Itàlia agrària, la Itàlia del Sud, un home antic i metafísic– amb Coppi, el ciclista modern nascut al Piemont, l'home–màquina, l'home del Nord, la Itàlia de la FIAT.

> Coppi ne croit qu'en l'homme, la «Machine homme», sa force morale et physique. Il sait que l'homme est seul : seul dans la nature aussi bien que dans la Société, seul en face de sa destinée. (Malaparte, 2007, p. 48)

Comptat i debatut, Malaparte –que també sap que està sol– va optar, com Coppi (primer classificat en el Tour de 1952, enfront del quart lloc de Bartali, tal com explica Mario Fossati en un llibre d'enguany), per la via del guanyador, del protagonista que, tot i les ferides, surt indemne de totes les batalles, ja sigui en els preàmbuls introductoris, en el nucli o en el desenllaç de la representació de la comèdia humana que a voltes assoleix trets certament dramàtics. Amb altres paraules: Malaparte es va voler deslligar del pes de la tradició de la Itàlia catòlica (representada per Bartali) i, alhora, no va confiar mai –com bon solitari– en el poder de l'educació, tal com va fer –sota un entramat neoidealista, inspirat en la filosofia de Gentile– el feixisme de Mussolini. En aquell temps, com bé recorda Carlo Levi, Itàlia «estava en mans dels mestres d'escola» (Levi, 1964, p. 59).

D'aquí, doncs, que la seva vida sempre fluctués entre la realitat i la ficció, fins l'extrem que la màscara del personatge –Malaparte– es va acabar per imposar. Resulta lògic, per tant, que inventés no només el personatge sinó també les històries. Així, doncs, va ser un contista, algú que explica històries i, per aquest camí, arriba a un punt on la ficció es converteix en realitat. En relació a aquesta capacitat inventiva, Montanelli descriu perfectament aquesta fenomenologia, que va mantenir fins el darrer instant de la seva existència, inclòs en el moment de la mort: ell mai no es va treure la màscara (Montanelli, 1966, p. 452).

Per al seu darrer biògraf, Maurizio Serra, Malaparte fou un dels últims intel·lectuals d'aquella avantguarda decadent, en què es combinaven elements futuristes i inequívoques conviccions polítiques totalitàries que apuntaven cap a la conquesta de l'estat,

---

les dificultats d'un jove mecànic per aconseguir el seu propòsit, el propietari del garatge va pronunciar aquestes paraules que s'han convertit en un lloc recurrent en la història europea dels anys vint: «tots vosaltres sou una *génération perdue*» (Hemingway, 2015, p. 66). Sobre aquesta qüestió, consulteu l'article de Jordi Solé Blanch, a *Temps d'Educació,* núm. 39.

títol de la revista que va dirigir entre 1924 i 1928, en una línia d'actuació que ideològicament recorda l'Action Française (Maurice Barrès) i el sindicalisme revolucionari de Sorel. Amb tot, al *Diario di uno straniero a Parigi* –que correspon al període que va viure a la capital francesa entre 1947 i 1948, volum que ha estat últimament reeditat– es defensa de l'acusació de col·laboracionista, alhora que intenta desmuntar el mite de la Resistència que els francesos van fer seu, en una espècie de maniqueisme que Malaparte intenta desfer. Ni tot els francesos es van oposar a l'invasor alemany, ni tots els italians –com sospitaven els francesos– havien estat col·laboradors del feixisme.

Altrament, resulta evident la seva tendència a l'exageració, potser a la hipèrbole, obligat a ser testimoni d'un temps ja prou carregat d'esdeveniments. Així, després d'una joventut inflamada pels ideals garibaldins, es va posar al servei del feixisme que després abandonaria, decebut o per oportunisme, de manera que canviaria de jaqueta per abraçar a l'ensems el liberalisme nord-americà i el comunisme soviètic. En efecte, després d'ajudar Mussolini a sortir de l'atzucac desencadenat pel cas Matteoti (1924-1925), on va testificar falsament, Malaparte es va convertir en una mena de dandi, que mantenia lligams amb gent com Galeazzo Ciano –amb qui freqüentava el Club de Golf de Roma, protector aparent atès que el veritable defensor sempre va ser el mateix Mussolini, fins i tot quan el toscà caigué en desgràcia– o el mateix Giorgio Napolitano, quan aquest començava la seva carrera política al final de la Segona Guerra Mundial a les files comunistes. De fet, hi van tenir una relació especial: s'havien tractat a Capri, en la *Casa come me* que Malaparte tenia en un lloc privilegiat de l'illa, i li va dedicar la primera edició de *Kaputt*: «A Giorgio Napolitano, que mai perd la calma, ni durant l'Apocalipsi».

Aquest desastre apocalíptic, tot fent referència a la devastació de Nàpols durant la guerra, recuperaria una alarmant actualitat, a la vista del que ha vingut succeint a la tempestuosa política italiana en els darrers vuitanta anys, tal com ha palesat en les seves memòries un periodista de la categoria d'Indro Montanelli. Ambdós –Malaparte i Montanelli–, a banda de toscans i periodistes, van ser oficials de l'exèrcit italià i corresponsals de guerra.

Anotem que, segons Montanelli, la història moderna d'Itàlia s'aixeca sobre dos mites que són igualment d'enganyosos. Es refereix, en concret, al *Risorgimento* –procés a través del qual es va assolir la unitat italiana el 1861– i el de la Resistència, segons el qual tothom que es sentia d'una o altra manera allunyat de Mussolini ja es considerava membre d'aquell moviment que es va oposar al totalitarisme i que té en figures com ara Primo Levi, referents ineludibles i ben estimables. Sempre segons Montanelli, el mite de la Resistència és encara més fals que el del *Risorgimento* (Montanelli, 2003, p. 100, p. 160, p. 220-221). Al capdavall, sobre aquests mites s'ha bastit la història d'Itàlia, abans i després de Mussolini, per bé que el mite de la Resistència també va fer forat a França. Però no abandonem el cas italià, ja que si d'una banda es va intentar enllaçar el feixisme amb l'obra del *Risorgimento* (construcció ideològica en què Giovanni Gentile, primer ministre feixista d'Instrucció Pública, va tenir un paper important), per un altre cantó el naixement de la República –sorgida del referèndum de 1946 que va enderrocar la monarquia dels Savoies, després del seu paper galdós amb el feixisme– és sovint presentat com un fill directe de la resistència contra el feixisme i el nazisme.

El desgast de la República italiana, sota la direcció de la Democràcia Cristiana («el partido de los tejemanejes y de la ineficiencia», segons Montanelli), ha estat creixent fins el punt que la política italiana es va convertir en una mena d'opereta que –adés i ara– va afavorir l'espectacle. Recordem el que va escriure Pasolini sobre el discurs interminable d'inauguració dels Jocs Olímpics de Roma (1960), per part de Giulio Andreotti (1919-2013), president del comitè organitzador i futur primer ministre, un discurs que acabaria entre xiulets (Pasolini, 2015, p. 102).

De fet, i segons sembla, el concepte de «casta» aplicat a la política ja va ser utilitzat per Luigi Sturzo (sacerdot, polític demòcrata-cristià i impulsor del Partit Popular a Itàlia) durant els anys cinquanta. A partir de 1948, els escàndols polítics i les denúncies per corrupció van afectar molts diputats de la nova república italiana, en un procés d'erosió interna que va afectar totes les formacions polítiques, fins i tot al Partit Comunista (PCI) (Battaglia, 2014). Tot i el retrat amable que Guareschi va fer d'aquesta situació política a *Don Camilio*, una nissaga literària que va començar el 1948, la cosa no era ben bé així: tots –el capellà que personifica Don Camilio, els comunistes com Peppone– es van embrutir les mans en el dia a dia de la política republicana, poc després que la República comencés la singladura el 1946.

La irrupció de Berlusconi –que Montanelli descriu amb detall, atès que va passar del negoci de la construcció al món mediàtic a través de *Il Giornale*, el diari que el periodista dirigia a Milà– no va fer més que augmentar aquest ambient de deteriorament de la política a favor dels interessos partidistes amb l'augment de la corrupció. Montanelli ho té clar: amb la caiguda del mur de Berlín (1989), la política va abandonar la ideologia per transformar-se en una altra cosa, en una lluita pel poder o, el que és bastant semblant, va convertir la conquesta de poder polític en un espectacle. En una paraula: la conquesta de l'estat que persegueix la tècnica del cop d'estat (Malaparte) s'ha transformat en una vulgar lluita en què sovint fa la impressió que tot s'hi val. Així de fàcil i senzill, però també així de grotesc i patètic.

La conquesta del poder, pel poder

Els llibres de Malaparte –en especial *Kaputt* (1944) i *La pell* (1949), sense oblidar *El Volga neix a Europa* (1943)– han tingut un gran èxit i s'han editat manta vegades, fins i tot en llengua catalana. D'alguna manera, podem dir que els retorns a Malaparte –l'altra cara de Bonaparte, aquell que havia configurat l'estat modern– s'han donat de manera repetida i intermitent al llarg de la història. El conjunt de la seva obra va tenir un notable ressò per bé que la *Tècnica del cop d'estat* (1931), apareguda inicialment en francès, no va ser traduïda a l'italià fins després de la guerra, amb un pròleg signat a París el 1948 i que encapçala la darrera edició espanyola (2009).

Al capdavall, Bonaparte, Mussolini i Malaparte tenen en comú la seva condició d'italians. Amb el primer, a més, compartiria el fet de ser exiliat o confinat a una illa mediterrània (Lípari), per ordre del segon, Mussolini, de qui s'havia anat distanciant. En relació a aquesta topada Dionisio Ridruejo, l'any 1957, escrivia el següent: «Espíritu libre, insumiso, original, Malaparte choca con el régimen fascista cuando éste –como todos los de su especie– evoluciona hacia formas cerradas, regimentales y camarillescas, mostrando los flacos de su filosofía» (Ridruejo, 1973, p. 96). De fet, el confinament

va ser una estratègia que va seguir Mussolini per apartar tots aquells que li feien nosa, per bé que després d'un cert temps a l'ostracisme tornaven sovint a la vida si més no privada. Aquest és el cas, també, de Cesare Pavese i molts altres italians que serien allunyats de la seva residència habitual com a mesura repressora. No obstant, no tots els confinaments eren iguals ja que foren més suaus per als feixistes dissidents, com Malaparte, que per aquells com Carlo Levi (1964) que es van oposar obertament al règim. Així doncs, primer es produïa el confinament –que com hem vist oscil·lava en la seva duresa– i després l'empresonament que en molts casos –i aquí Gramsci, és un bon exemple– conduïa a la mort.

Si el *Risorgimento* i la Resistència són dues farses per Montanelli, què dir de Mussolini que es va convertir, finalment, en una mena de paròdia d'ell mateix.

> Unos más, otros menos, fascistas habían sido todos, de grado o por fuerza. Mi error, y el de muchos otros de mi generación, fue no haber entendido que el fascismo no era una ideología, sino solamente un hombre: Mussolini, con su carácter, sus contradicciones, sus humores y sus malhumores. (Montanelli, 2003, p. 95)

Als ulls de Malaparte, Bonaparte i Mussolini són esperits moderns, encara que responen a dues tàctiques conspiratòries ben diferents per conquerir l'estat: la tàctica napoleònica combina l'oportunisme, el parlamentarisme i la força militar, mentre que Mussolini –educat en la tradició marxista– representa la tàctica insurreccional. Malaparte escriu a *Técnicas del golpe de estado*: «La existencia del Parlamento es la condición indispensable del golpe de Estado bonapartista» (p. 106), per afegir tot seguit: «El principio fundamental que regula la táctica bonapartista es la necesidad de conciliar el uso de la violencia con el respeto a la legalidad» (p. 106). Aquest respecte a la legalitat constitueix un element clau per aquells que volen aconseguir la conquesta de l'estat, sense caure en la via insurreccional, que es defineix més per qüestions tècniques que no pas ideològiques. Els paral·lelismes amb la nostra actualitat són potser massa evidents.

Tampoc podem oblidar que un dels òrgans de difusió del nacional-sindicalisme espanyol, liderat per Ramiro Ledesma Ramos, responia al títol de *La conquista del estado*, que va ser el fi perseguit per Mussolini (Malaparte, 2009, p. 230). A més, aquesta revista –que porta el mateix títol que la fundada per Malaparte el 1924– va sorgir el 1931, tot coincidint cronològicament amb la publicació del llibre de Malaparte sobre la tècnica del cop d'estat. El manifest polític de *La Conquista del Estado* de Ramiro Ledesma Ramos, signat el febrer de 1931, presentava una dogmàtica en 17 punts, entre els que destaquen: tot el poder correspon a l'estat; l'home ha de ser capaç de conviure civilment amb l'estat; cal combatre i superar el marxisme; difusió imperial de la política hispànica; potenciació del paper de la universitat sense oblidar la cultura de masses; eliminació dels focus regionals; justícia social; expropiació dels terratinents; lluita contra l'internacionalisme de Ginebra, etc. Així, a través d'aquesta dogmàtica, s'articulava el futur d'un nou estat, amb un llenguatge que reclama l'actuació revolucionària, d'acord amb el següent principi d'actuació: «Método de acción directa sobre el viejo Estado y los viejos grupos político-sociales del viejo régimen» (Ledesma Ramos, 1940, p. 36).

Val a dir que aquest tipus de dogmàtica no va reeixir a Espanya d'una manera ràpida, a través de l'eficàcia del cop d'estat, tal com preconitzava Malaparte. Aquí es va seguir la tècnica dinovena del «pronunciamiento» contra la legalitat republicana, de manera que va ser necessària una cruel Guerra Civil, atès que l'aixecament militar de

Franco de 1936 no va triomfar a les ciutats, requisit bàsic segons Malaparte per al seu èxit. Amb tot, el règim franquista va saber adaptar-se al canvi dels temps i així, després del desembarcament dels aliats al sud d'Itàlia (1943), on Malaparte faria d'oficial d'enllaç amb els americans, Franco va oblidar les declaracions dogmàtiques del nacional-sindicalisme per optar pel nacional-catolicisme. Al seu torn, el nacional-catolicisme seria escombrat per aquells polítics tecnòcrates que van arribar al poder a partir de la dècada de 1960, després de la signatura dels pactes amb els Estats Units (1953). En suma, tot i que Franco no va seguir fil per randa les indicacions de Malaparte sobre com cal donar un cop d'estat, ambdós van morir de llarga malaltia, en llits hospitalaris.

Sigui com sigui, el cert és que la figura de Malaparte també va exercir una certa influència a Espanya, sobretot en ambients periodístics. Així, Corpus Barga va deixar constància l'any 1927, en les seves cròniques publicades a *El Sol*, de la «declaració d'un jove feixista», tot lloant la trajectòria malapartiana que als 25 anys ja havia estat rebut per Mussolini, a qui havia censurat la lletjor de les corbates que portava. Enllà de la facècia, Corpus Barga escriu:

> Su historia es la del perfecto joven fascista: empezó por entrar en la guerra antes que Italia, se escapó del colegio para alistarse en la Legión garibaldina; fue condecorado en Francia; ha escrito versos terribles contra los franceses; ahora está siendo muy agasajado en París, donde va a publicar la traducción de su libro *Europa viva*; es el gerente de *La Voce*, la empresa de edición de los jóvenes. (Corpus Barga, 2003, p. 307)

No debades, Malaparte va establir excel·lents relacions d'amistat amb intel·lectuals falangistes. Molt abans de la Guerra Civil, Ernesto Giménez Caballero va traduir *En torno al casticismo de Italia* (1929), l'original del qual era *Italia barbara* (1925). A la llarga, Giménez Caballero –membre de la generació del 27– fou un dels principals col·laboradors de la revista *La Conquista del Estado* (1931), que va fundar i dirigir Ramiro de Ledesma Ramos, un dels líders del feixisme espanyol que volia frenar l'ascens del comunisme i, alhora, la influència ideològica del krausisme en els cenacles progressistes (Ledesma Ramos, 1968, p. 27-36). No hi ha, doncs, dubte possible: Malaparte va influir sobre els joves feixistes espanyols que van passar del pensament a l'acció, tot propiciant el cop d'estat del 18 de juliol de 1936.

Després de la Guerra, Dionisio Ridruejo traduiria *Donna come me* (amb el pròleg signat el 1957 esmentat més amunt), text de Malaparte que comentarem més endavant. Amb tot, va ser l'ambaixador Agustín de Foxá qui, en els ambients madrilenys de postguerra, va mantenir viva la personalitat i l'obra de Malaparte, tal com va reconèixer Mariano Tudela en la dedicatòria de la seva biografia que inclou una selecció antològica de textos: «A la memoria de Agustín de Foxá, que me habló muchas tardes de la personalidad y la obra de su amigo Malaparte».

Entre altres aspectes, Tudela –periodista que va treballar a Ràdio Nacional i Televisió Espanyola– recorda que Malaparte (que va escriure àcidament sobre Foxá a *Kaputt* i també al *Diario di uno straniero a Parigi*) va morir acompanyat pel jesuïta Rotondi, davant del qual «se convirtió al catolicismo, se confesó y comulgó» (Tudela, 1971, p. 129). Posats a triar, els que estiguin més a prop del poder. També Ridruejo, en el pròleg de 1957, es va fer ressò d'aquesta conversió que, al seu parer, comporta un retorn a les fonts de l'humanisme europeu, que no pot negligir les aportacions italianes.

Precisament per això és fàcil entendre que Malaparte es declari cristià en més d'un lloc de la seva obra, per bé que el seu cristianisme adopta aspectes un pèl cínics. «Porque soy cristiano, profundamente cristiano, y el cristianismo me dispensa de rezar ante las tumbas de quienes pretenden haber muerto por mí, por mi libertad» (Malaparte, 2014, p. 64). Justament, al costat d'aquesta afirmació, trobem d'altres en què afirma ser marxista, una filosofia on detecta una bellesa fascinant. «Todos vivimos en el marxismo, incluidos aquellos que ignoran o combaten el marxismo» (Malaparte, 2014, p. 129). Es fa difícil pensar que Malaparte pogués deixar de ser alguna cosa, fins i tot que fos, alhora, cristià i marxista, una difícil conjunció abans del Concili Vaticà Segon (1962-1965). A tot estirar, es pot pensar que Malaparte –després de participar en la «revolució fallida» que va representar l'avantguarda futurista, amb un deixant cap el feixisme– retornés a les fonts humanistes, que es palesen no només en el cristianisme sinó també en el marxisme.

A dir veritat, Malaparte –en les últimes pàgines del *Diario*– posa en la boca del pare Bianchi l'afirmació que «hi ha un ateisme cristià», una mena d'hipocresia cristiana que també ha fet forat en aquests temps postmoderns. A parer del pare Bianchi, el cristià ha de començar per un mateix, i només després s'ha d'ocupar del proïsme, més tost si es té en compte quin és l'ofici de Crist. «El oficio de Cristo no es curar a los hombres de sus sufrimientos. Sino enseñarles a sufrir como debe sufrir un verdadero cristiano» (Malaparte, 2014, p. 237). Sens dubte que el final de Malaparte –acompanyat i confortat espiritualment– sembla quelcom ben pertinent per algú que havia fet tots els papers de l'auca i que havia expressat poques simpaties pel catolicisme, encara que –com hem dit– es va declarar cristià en més d'una ocasió.

En realitat, Malaparte mereix una lectura pausada però integral de la seva obra, a voltes incongruent, sovint incompresa, i admirada a dreta i esquerra de l'espectre polític. A més de les *Tècniques del cop d'estat,* també *Kaputt* i sobretot *La pell* ens informen d'un pensament polític de cara sempre a Europa, un europeisme protoimperial (no deixa de tenir predilecció pels grans dictadors amb afanys expansionistes, com Hitler, Mussolini i Stalin, a banda del seu *alter ego*, Bonaparte), però sempre mirant més les persones que les estructures. En canvi, el seu pensament filosòfic queda palès en el *Diario di uno straniero a Parigi* (1947-1948), publicat després de la seva mort i on aborda el tema del nihilisme europeu. En aquelles pàgines, considera que la crueltat que ha sacsejat la història europea recent (amb dues guerres mundials) es fruït d'una Europa en què predominen els pobles metafísics. Així, la violència i la mort que apareixen a les pàgines de *Kaputt* i *La pell*, són una conseqüència de la metafísica continental, sobretot germànica. Ara, quan es compleixen 70 anys de l'alliberament per part de les tropes soviètiques d'Auschwitz, sembla oportú recordar el següent passatge malapartià. «El proceso de Núremberg se ha olvidado de juzgar a Kant, a Hegel, a toda la metafísica alemana, fuente de crueldad acaso solo comparable con la metafísica judía» (Malaparte, 2014, p. 170).

En els textos de Malaparte –que mai va caure en l'antisemitisme– sí que es detecta un distanciament crític vers la tradició jueva que –com és ben sabut– va tenir una presència significativa a les ciutats italianes, tal com Giorgo Bassani descriu en les seves novel·les ambientades a Ferrara. De totes maneres, el *Diario di uno straniero a Parigi* conclou amb la descripció de la festa que va organitzar el comte Pecci-Blunt l'estiu de

1938, al qual –després de la promulgació de les lleis antiracials d'aquell any i tot seguint les indicacions de Galeazzo Ciano, el gendre de Mussolini– només va assistir ell mateix que va acompanyar la princesa Jane Bourdon del Monte di San Faustino. En resum: una festa per només quatre persones, dues parelles, la dels amfitrions i la dels amics convidats que van acceptar la invitació sense fer cas de les disposicions contra els jueus.

En fi, a les pàgines del *Diario di uno straniero a Parigi*, Malaparte reconeix que Europa es descristianitza i que el nihilisme és un fenomen general, global, que no es pot concretar en un país, sinó que constitueix quelcom supranacional. «El nihilismo, este nihilismo, nuestro nihilismo, es una forma de cristianismo, es la forma moderna, contemporánea, del cristianismo» (Malaparte, 2014, p. 203). L'actual Europa no és més que un fruït tardà d'aquell nihilisme, de manera que davant de la tecnocràcia de Brussel·les, Malaparte arrugaria el nas; davant dels embats de la troica (FMI, Comissió Europea i Banc Central europeu), es faria el britànic per bé que, més que un *gentleman*, era un dandi.

Malaparte, una lectura postmoderna

Tot fa pensar que va ser després de la mort de Malaparte, esdevinguda el 1957, quan les seves obres van circular a bastament, sobretot durant la dècada dels seixanta, quan *Kaputt* (1944) i *La pell* (1949), i amb menor incidència *El Volga neix a Europa* (1943) que ha estat reeditada recentment, es van convertir en èxits editorials importants arreu del món. Després del maig del 68 –quan l'existencialisme i el marxisme es van convertir en les ideologies de la gent d'esquerres– Malaparte va romandre en l'oblit, en una mena d'ostracisme que el feia políticament incorrecte, molt probablement pel fet d'haver col·laborat amb el feixisme. Ara bé, després de la caiguda del mur de Berlín i de la fi de la Guerra Freda, el seu nom va tornar a aparèixer en la memòria col·lectiva dels italians a partir de 1987, quan van tenir lloc a Prato les primeres exposicions per recuperar la seva obra. De llavors ençà, i sobretot des de l'any 2007 –tot coincidint amb el cinquantenari de la seva mort i l'esclat de la crisi financera– el seu nom torna estar present en la cultura europea.

En efecte, ha calgut esperar a la crisi financera de 2007 (la fi del Palau de Cristall, per alguns) perquè es produeixi aquest retorn a Malaparte, un pensador que adquireix nova actualitat després de la darrera crisi financera i política. D'aquí que la lectura que fem d'aquestes referències bibliogràfiques malapartianes (*Técnicas del golpe de estado*, 2009; *Muss. Retrato de un dictador. El Gran Imbécil*, 2013; *Diario de un extranjero en París*, 2014; *Don Camaleón*, 2015; *El Volga nace en Europa,* 2015) s'enfoca des de la recepció postmoderna, és a dir, situats en una època que segueix a la crisi de la modernitat.

A més, considerem que això és factible atès que el toscà va saber copsar el sentit de la crisi de la modernitat que Europa va viure enmig de dues guerres mundials, dues guerres fratricides, d'europeus contra europeus, de germànics contra eslaus, de llatins contra anglosaxons, de germans contra germans. Aquell desenllaç de violència i barbàrie –que el seu amic Alberto Moravia també va saber reflectir a *La Camperola* (1957), que Vittorio de Sica portaria al cinema tres anys més tard– ens va abocar a una Europa descristianitzada i nihilista, una Europa fatigada per les guerres i els cadàvers, una Europa cansada de la crueltat que ha estat fruït de la metafísica alemanya que –en assumir la defensa de Crist– ha imposat la seva *Kultur* com una creuada a favor d'una determinada

concepció de la civilització. «Son (creen que son, y si lo creen, lo son), son la civilización contra la barbarie, la *Kultur* contra el estado salvaje de los pueblos inferiores o condenados. Intentar explicarles, convencerlos de que son culpables, es perder el tiempo» (Malaparte, 2014, p. 202).

De fet, durant els anys compresos entre 1914 i 1945, el món modern –amb la pretesa fortalesa de la raó moderna– va palesar les seves febleses, tot donant lloc a un nou estat d'esperit, a un nou esperit d'època, que alguns han anomenat postmodernitat, per seguir –des d'un punt de vista cronològic– a la crisi moderna. No debades, Joseph Roth en el llibre *Judíos errantes* (1927), que va marcar l'inici de l'amistat amb Stefan Zweig, va escriure –en relació a un vell jueu, pietós, savi i pobre, que es guanyava la vida com escriptor de la Torà– les següents paraules profètiques: «El viejo no sabía que la humanidad ya no es moderna» (Roth, 2008, p. 101). No és casual que el professor Fullat (2002) hagi vist en la mort de Nietzsche –autor de l'Anticrist (1888) i traspassat el 1900– l'inici de la postmodernitat.

Per tant, la desintegració o crisi de la modernitat i el sorgiment de la postmodernitat –allò que segueix a la crisi de la modernitat– és una cosa antiga, que podem situar en el període d'entreguerres. Ara bé, i en un intent de dur les raons de la modernitat a una altra dimensió, la postmodernitat també s'ha entès, per extensió, com hipermodernitat, ultramodernitat o alta modernitat. Ens conformem amb el primer mot i, per tant, les nostres consideracions cal situar-les en aquest terreny postmodern, tot evitant cap parany, i encara menys, mirant de no caure en els vells estereotips de masclisme, misogínia i un cert racisme –com hem vist, la seva actitud amb els jueus a voltes resulta un xic equívoca– que traspuen les pàgines de Malaparte.

Algú podria afegir que Malaparte –inicialment un esperit modern, que va lluitar al costat dels francesos contra els imperis centrals durant la Gran Guerra– ha estat un autor que ha viscut directament la crisi de la modernitat i la seva repercussió més immediata: la conquesta de l'estat, aspiració central de la tàctica revolucionària comunista –Trotski l'havia dut a terme amb èxit l'octubre de 1917–, plantejada més com una qüestió tècnica que no pas ideològica i política. Al capdavall, Mussolini va reeixir en el seu intent d'aconseguir el poder l'octubre de 1922, cinc anys després de la Revolució d'Octubre.

A la llarga, i segons llegim a *Muss. Retrato de un dictador. El Gran Imbécil*, Mussolini no va ser més que un home modern –«un hombre moderno, frío y audaz, violento y calculador» (p. 237)– format en l'educació marxista («no hay que olvidar que la educación de Mussolini era marxista», p. 227). Paga la pena significar que Mussolini –com recorda Malaparte– va arribar a Roma en ferrocarril, ben al contrari de com el representaven les habituals escultures a cavall (p. 58), motiu de mofa en el seu llibre. A *Técnicas del golpe de estado*, Malaparte escriu: «A lo largo de las vías férreas, cada doscientos metros, había un camisa negra» (p. 209). Amb altres paraules: Mussolini va ser un mecànic que va conèixer la maquinària de l'estat, «que supo entender que un hombre solo, un solo mecánico, puede hacer funcionar esa compleja máquina bastante mejor, y con mucha mayor facilidad, que un numeroso equipo de mecánicos» (p. 60). A més a més, Mussolini ho va tenir fàcil: l'estat no es va defensar, l'exèrcit tampoc i el rei –garant del règim parlamentari– va claudicar. La tècnica per damunt de tot.

Resulta simptomàtic que el 2009 l'editorial Planeta publiqués *Técnicas del golpe de estado*, en plena crisi dels sistemes polítics europeus, assetjats per les institucions supranacionals (la famosa troica que, si més no des d'un punt de vista de nomenclatura, recorda la integrada per Stalin, Zinoviev i Kamenev). Segurament no és casual aquesta edició, com tampoc resulta gratuïta la traducció del títol (*Technique du coup d'état*), en plural –*Técnicas*– que no apareix a les dues edicions anteriors en castellà (1931, 1959)[2]. Sigui com sigui, l'edició de 2009 s'ha fet sobre la versió apareguda després de la Segona Guerra Mundial a Itàlia i França, que incorpora un prefaci de l'autor signat a París el 1948, aspecte ja comentat. Com hem esmentat, l'obra encara era desconeguda en italià, de ben segur perquè no tenia el *placet* de Mussolini, amic de Malaparte en un primer moment i del qual el nostre pensador es va distanciar, fins l'extrem que li va dedicar un parell d'escrits poc agradables que han estat traduïts en els últims temps *Muss. Retrato de un dictador. El Gran Imbécil* (2013) i *Don Camaleón* (2015).

Justament en aquesta darrera obra, inspirada en la biografia de Mussolini, s'equipara l'art de la política a l'art del camaleó (Malaparte, 2015a, p. 85). L'educació d'un camaleó esdevé l'argument d'una obra en què, finalment, l'animal s'identifica amb el Duce, fins l'extrem que no se sap on comença un i acaba l'altre. El camaleó i Mussolini són el mateix perquè –en darrera instància– la tradició política camaleònica ho abasta tot, ja es tracti de sectors liberals o bé reaccionaris. De la mateixa manera que succeeix amb el camaleó, quelcom semblant esdevé amb la història italiana, tal com escriu Malaparte: «La historia de Italia no es más que una competición entre el pueblo y los tiranos para ver quién cambia antes de color» (Malaparte, 2015a, p. 223). Amb altres paraules: la historia d'Itàlia és plena de camaleons, de polítics que canvien de color, és a dir, d'idees i partit. Mussolini, que procedia dels rengles socialistes, ho va fer; Malaparte, que venia del feixisme futurista, també.

Enmig d'aquestes edicions recents ens ha arribat una de les biografies més arrodonides de Malaparte i que podríem considerar com a canònica, en atenció a la informació garbellada i a la profunditat d'anàlisi. Ens referim, en concret, al treball del diplomàtic Maurizio Serra, *Malaparte. Vidas y leyendas*, en què es fa una aproximació a la tècnica del cop d'estat, un llibre inspirat en Maquiavel i que seria llegit per gent de diferent índole: el Che Guevara i la seva dona i, al seu torn, els coronels grecs que van donar el cop de 1967. Com dèiem, dreta i esquerra es trobaven còmodes amb Malaparte, perquè explica com conquerir el poder i preservar-lo.

Maurizio Serra posa l'autor toscà en connexió amb Ernst Jünger, el tinent Sturm [tempesta], que va veure en les pluges de foc i les tempestes d'acer de la guerra una manifestació de la mecanització de la vida humana, fulminant com la pesta, que va transformar Europa en un desert, en una civilització destruïda per la barbàrie (Jünger, 2014, p. 95, p. 102). Ara bé, mentre Jünger –que a partir del seu diari va redactar *Tem-*

(2) L'any 1931 van aparèixer les versions francesa (*Technique du coup d'état*, Paris, Bernard Grasset) i espanyola (*Técnica del golpe de estado: Bonaparte, Lenin, Trotsky, Mussolini, Hitler, Kapp, Pilsudski, Primo de Rivera*, Madrid, Ulises). L'any següent, el 1932, es publica a Nova York la versió anglesa: *Coup d'état: the tecnique of revolution*. La segona versió espanyola (Barcelona, José Janés, 1959) va mantenir el títol en singular, de manera que aquesta tercera edició (2009) és la primera en plural: *Técnicas del golpe de estado*.

pestes d'acer (1920)– va focalitzar la seva atenció literària en la Gran Guerra (per bé que trobem també descripcions de la Segona en altres llocs de la seva obra, per exemple, en els apunts caucasians de 1941 i 1943), Malaparte va plasmar literàriament els horrors de la Segona Guerra Mundial, sobretot pel que fa als fronts orientals, des del Bàltic a Ucraïna, tot passant per la Polònia ocupada pels nazis. A més, a *El Volga neix a Europa* (1943) va saber copsar com pocs no només l'ambient bèl·lic d'un continent que es dessagnava, sinó també la moral obrera soviètica que es fonamenta en una pedagogia social que vol refermar l'esperit de pertinença a una col·lectivitat que advoca, sense reserves, per la tècnica industrial. Quan descriu la campanya dels alemanys i romanesos a Ucranïa, no deixa l'ocasió per descriure l'organització social soviètica i així visita cooperatives, sindicats i escoles:

> De una pared cuelga un cartel con el horario de las clases en ruso. Para tratarse de una escuela rural, es un horario bastante complicado. Dedican muchas horas a la semana a la «moral proletaria». (Malaparte, 2015b, p. 47)

Però malgrat aquest interès literari per la Segona Guerra Mundial que es basa en un penetrant esperit d'observació, Malaparte –com Jünger, que va copsar el sentit de la mobilització i de la guerra total– formaven part d'aquella generació que va arribar a la joventut, tot sortint de l'adolescència, quan va esclatar la guerra l'1 d'agost de 1914. Ambdós –Malaparte i Jünger– es van presentar com a soldats voluntaris i van assolir el grau d'oficials, encara que van lluitar en exèrcits contraris.

Malaparte era conscient d'aquest estat de coses que va afectar tota una generació, la que ell va designar amb el nom de 1914 i que va escriure sota el signe de la crueltat: Kafka, Hemingway, Jünger, Moravia, etc. (Malaparte, 2014, p. 120). A dir veritat, Malaparte reconeix que li va agradar la guerra, de la qual va ser-ne corresponsal. L'11 de novembre de 1947 escriu en el seu diari:

> Condéneseme si se quiere, pero yo soy un hombre y amo la guerra. No tengo la hipocresía de decir: «No amo la guerra». La amo, como la ama todo hombre bien nacido, sano, valeroso, fuerte, como todo hombre que no está contento con los Hombres, ni con sus fechorías. (Malaparte, 2014, p. 85)

Al seu torn, Serra insisteix en la distinció que el nostre autor va fer entre Mussolini –representant d'un tremp viril– i Hitler, que en més d'una ocasió el qualifica de «dona». Malaparte va ser autor d'un conte amb un títol interessant, *Una donna come me*, en què perfila el seu model d'un etern femení autosuficient i egoista:

> Querría por encima de todo que mi mujer se me pareciera en el desprecio por lo que los hombres temen, rehúyen, o envidian. Que no tuviera ninguna piedad de sí misma, y en esta ausencia de misericordia encontrara el único consuelo a su propio e inevitable egoísmo. Que supiera anteponer a todo y a todos no ya la propia persona, no el amor del propio amor, sino aquella fatalidad que cada uno de nosotros oculta en lo más hondo de sí mismo. Orgullosa, pero íntimamente insegura e infeliz. (Malaparte, 1983, p. 122)

Doncs bé, segons el seu darrer biògraf, «Mussolini es la figura masculina por excelencia, lo que le llama la atención en el alemán es su feminidad, o peor aún, el hecho de que no sea una mujer "como yo", un ser realizado, liberado. La primera versión de este capítulo se titulaba, en efecto: "Una mujer: Hitler", y solo después de debatirlo con Grasset y Halévy [els editors de Malaparte a França] se cambió a "Un dictador frustrado: Hitler"» (Serra, p. 155-156). Com a dona frustrada, allò que no va ser, Hitler simbolitza la crueltat i la brutalitat, la rancúnia de l'home feble..., la qual cosa explicaria la seva manera de fer sempre defensiva. Lluny de caure en reduccionismes misògins, aquesta com-

parança també es pot trobar, formulada d'una manera semblant, en el llibre d'Emil Ludwig sobre els tres dictadors (Hitler, Mussolini i Stalin, amb l'afegitó de Prússia), text redactat el novembre de 1939 quan la guerra ja havia esclatat, també publicat recentment. Aquí Ludwig –que ja s'havia referit a Mussolini en altres llocs (Ludwig, 1935)– escriu que mentre «Mussolini es hombre cabal, padre de una gran familia que aumenta constantemente [...] Hitler no practica ningún deporte, no sabe conducir; también en esto se venga de él su soñolienta juventud» (Ludwig, 2011, p. 90). Sigui com sigui, Ludwig i Malaparte coincideixen en els seus retrets als alemanys, als prussians («el espíritu prusiano, que antepone la fuerza al derecho, y el Arrojo a los escrúpulos», p. 175) en el cas de Ludwig, amb referències explícites a Kant, i a la metafísica germànica en el cas de Malaparte.

Certament que a Europa el cop d'estat no és cap novetat des d'aquell 18 brumari (9 de novembre de 1799), quan Napoleó es va fer amb el control absolut del poder a França, gràcies als bons oficis del seu germà Llucià. Naturalment, sempre sota la influència de Bonaparte, un personatge que va generar una gran atracció entre els biògrafs, com Emil Ludwig o André Maurois, i que escolarment va arribar a ser una mena de geni militar on inspirar-se, Malaparte va analitzar els diversos cops d'estat esdevinguts a Europa (Itàlia, Polònia, Alemanya, Rússia) durant el primer terç del segle XX –com el del general Primo de Rivera (1923)–, alhora que va vaticinar que Hitler assoliria el poder democràticament. També Mussolini, durant la República de Salò –la República Social Italiana, entre 1943 i 1945, sota el domini de la *Wehrmacht* i amb els aliats entrant pel sud–, va llegir la biografia de Napoleó, elaborada per Ludwig, que anys abans s'havia entrevistat personalment amb el promotor del feixisme que –a parer de Malaparte– és un fruit tardà del catolicisme i, més en concret, de la Contrarreforma que d'Àustria va passar per Baviera a Alemanya.

La tècnica per sobre de la ideologia

Però el que interessa posar de manifest en aquests temps postmoderns és, justament, algunes de les idees nuclears del llibre de Malaparte sobre les tècniques del cop d'estat que –en resum– giren al voltant d'aquests dos punts: el cop d'estat és una qüestió tècnica («el problema de la conquista y de la defensa del Estado moderno no es un problema político, sino técnico», p. 35) i que la defensa de l'estat davant d'aquest intent colpista no pot ser policial. Al capdavall, la modernitat no és més que una empresa tècnica que unifica totes les ideologies, ja sigui el capitalisme, el nazisme i el règim soviètic.

La figura de Fouché –tan ben descrita per Zweig– ja no tenia cap sentit al segle passat. Després de viure directament la crisi dels anys vint (al final dels quals havia estat director entre 1929 i 1931 de *La Stampa* de Torí, lligat als interessos de la família Agnelli), Malaparte va estudiar els diversos cops d'estat que es van produir a diferents llocs d'Europa: Polònia (Pilsudski, que no va reeixir en l'intent), l'Alemanya de Weimar (von Kapp, que va fracassar), Espanya (Primo de Rivera), i especialment el triomf comunista de 1917 i la desfeta –deu anys després– de Trotski a les mans d'Stalin, que va imposar en el Moscou de 1937 un imperi de por i terror a través, justament, d'un estat policial (Schlögel, 2014).

Aquest autor –ens referim a Schögel– calcula que la purga stalinista de 1937 –quan es va commemorar el vintè aniversari de la revolució d'octubre– va afectar dos milions de persones, entre deportats, empresonats i afusellats. Si els Jocs Olímpics de Berlín a l'estiu de 1936 van plasmar tota la força del nazisme, quelcom similar es pot dir dels certàmens i manifestacions d'aquell Moscou de 1937. Al capdavall, el pacte de no agressió entre Ribbentrop i Molotov de 1939 –que va portar la desgràcia sobre Polònia– es pot entendre a la vista d'aquest estat de coses.

Una de les grans aportacions de Malaparte estreba en fer veure la diferència que hi ha entre el criteri polític i el criteri tècnic. El fracàs dels defensors de l'estat contra la tècnica del cop rau –com li va passar a Kerenski davant de Trotski– en el fet que els primers van defensar els espais polítics (seus parlamentàries, assemblees polítiques) en lloc dels centres neuràlgics (centrals elèctriques, estacions del ferrocarril, antenes telegràfiques, fàbriques, etc.). És a dir, calia paralitzar la ciutat, cosa que sí va fer el canceller Gustav Bauer contra Wolfgang Kapp el 1920, en els moments més tensos de la República de Weimar, quan el canceller va convocar una vaga general per aturar el cop. Amb tot, i com assenyala Malaparte a *Técnicas del golpe de estado*, «la huelga general había derribado a Kapp, pero la guerra civil vencería a Bauer» (p. 79). Ara ocuparien Internet.

A l'univers malapartià, es dibuixa una manera viril de procedir en la consecució del cop d'estat –l'observada per Mussolini– i una altra de femenina que, al capdavall, és la que va seguir Hitler, una caricatura del Duce, que en opinió de Malaparte –tal com hem assenyalat– exercia de dona. L'argument apareix a *Técnicas de golpe de estado*, en el capítol XVI, on dibuixa Hitler com un dictador de tercera categoria. «Pero su táctica revolucionaria ha evolucionado lentamente hacia una solución parlamentaria del problema de la conquista de Estado» (2009, p. 246). Per això compta amb el suport de la burgesia i utilitza l'estratègia de la democràcia parlamentària.

> En realidad, el espíritu de Hitler es un espíritu profundamente femenino; su inteligencia, sus ambiciones, su voluntad misma no tienen nada de viril. Es un hombre débil que se refugia en la brutalidad para ocultar su falta de energía, sus sorprendentes flaquezas, su egoísmo mórbido, sus orgullosos recursos. (Malaparte, 2009, p. 254)

No endebades, a *Kaputt* també trobem aquest argumentari amb un suport de caire filològic. En alemany, la guerra (der Krieg) i la mort (der Tod) són paraules masculines, mentre que el sol és femenina (die Sonne), per bé que la lluna (der Mond) és masculina. «La història del poble alemany no es pot comprendre sense tenir ben present que és la d'un poble per al qual el sol és del gènere femení». I afegeix: «Tot el que els alemanys tenen de misteriós, tot el que tenen de morbós, neix del gènere femení del sol: die Sonne» (Malaparte, 1965, p. 328). En aquest punt, es pot afegir que aquesta dualitat entre feminitat i masculinitat no és una cosa exclusiva de Malaparte, sinó que es troba en l'ambient intel·lectual de l'època i així Karl Kraus –el director de la revista *Die Frackel* (La Torxa), que es va publicar entre 1899 i 1936– distingeix entre l'esperit femení, representat per la llengua, l'única possibilitat de salvació enfront del món tecnocientífic, i l'ideal masculí que simbolitza el món intel·lectual (Santana, 2011, p. 14-15).

Sens dubte que la modernitat, en la seva pretensió per accedir a la conquesta de l'estat, ha imposat una lògica basada en una tècnica de nova planta (Napoleó, Trotski, Mussolini) que disputava la legitimitat de la via democràtica i, per tant, del debat polític i ideològic. En aquell moment, l'èxit d'un cop d'estat ja no depenia –a la dècada de

1930– d'una argumentació política sinó d'una estratègia insurreccional de caire tècnic. Si hi afegim que la tàctica napoleònica combina la via parlamentària amb l'exercici de la força militar, s'afaiçona una estratègia tècnica i parlamentària que s'acaba imposant –per la situació límit d'un estat en emergència– als criteris de la disputa ideològica i de l'aritmètica parlamentària.

El que va succeir a Espanya el 27 de setembre de 2011, amb la reforma a corre-cuita de l'article 135 de la Constitució per tal de garantir l'estabilitat pressupostària; el que es va viure poc després a Itàlia, on Mario Monti va ser nomenat primer ministre el novembre de 2011, casualment llavors pel president Napolitano, i la situació de Grècia, després de les eleccions generals de gener de 2015 vigilades pel Fons Monetari Internacional i el Banc Central Europeu, que no van aplaudir el triomf electoral de Syriza, donen fe –si més no parcialment– d'algunes coses de les que diem. Potser Malaparte –tot i la seva decadència i banalitat– va saber diagnosticar alguns dels mals de la modernitat i una de les cares de la seva crisi, de la cultura de la crisi, és a dir, de la crisi política (al costat de la qual trobem l'epistemològica, l'econòmica i l'axiològica). En darrer terme, la modernitat és sinònim de tècnica i això abasta tots els universos polítics i socials, liberals i totalitaris, democràtics i proletaris, occidentals i orientals, perquè Rússia també és Europa i la cultura occidental és la mateixa. Aquí rau un dels mèrits de l'observació de Malaparte de la Unió Soviètica en constatar que es tracta d'una moral obrera basada en la tècnica, la qual cosa havia d'afavorir l'aproximació d'intel·lectuals comunistes com Palmiro Togliatti després de 1945.

Tinguem present que Gramsci, en el quadern de la presó, a cavall dels anys 20 i 30, havia denunciat el perills que derivaven de l'americanisme, tema que, juntament amb la producció industrial i la infantilització de la cultura moderna, van passar a engruixir les pàgines de la seva alternativa pedagògica (Gramsci, 1976). Curiosament, en aquells escrits el pensador marxista italià es referia a la casta plutocràtica que era substituïda per un «nuevo mecanismo de acumulación y distribución del capital Financiero fundado inmediatamente sobre la producción industrial» (Gramsci, 1976, p. 250). També Kundera incideix en el canvi de mirada d'Europa observat per Malaparte.

> Els alliberadors van ocupar Europa i, de sobte, el canvi va ser ben clar: l'Europa que encara ahir (amb tota naturalitat, amb tota la innocència) considerava la seva pròpia Història, la seva cultura, com un model per al món sencer, va sentir la seva petitesa. Amèrica era allí, esplendorosa, omnipresent; repensar i remodelar la seva relació amb ella mateixa es va convertir per a Europa en la seva primera necessitat. Malaparte ho va veure i ho va descriure sense tenir la pretensió de predir el futur polític d'Europa. El que el va fascinar va ser la nova *manera de ser* europea, la nova *manera de sentir-se* europeu, que des de llavors serà determinada per la presència cada vegada més intensa d'Amèrica. A *La pell*, aquesta nova manera de ser sorgeix de la galeria de retrats, curts, concisos, sovint graciosos, dels americans llavors presents a Itàlia. (Kundera, 2009, p. 201)

Davant les campanyes orquestrades per l'americanisme (que va recórrer, segons Gramsci, al Rotary Club, un maçoneria sense la mentalitat petit-burgesa i a l'YMCA, propagadora del bàsquet), el paper dels intel·lectuals europeus perdia intensitat, tot remarcant la seva pertinença a una casta al servei de la superestructura ideològica, sense cap funció crítica.

> Los intelectuales europeos han perdido ya en parte esta función: ya no representan la autoconciencia cultural, la autocrítica de la clase dominante; se han convertido de nuevo en agentes inmediatos de la clase dominante, o bien se han separado completamente de ella, constituyendo una casta independiente, sin raíces en la vida nacional popular. (Gramsci, 1976, p. 271)

Més o menys, al mateix temps que Gramsci, Husserl es va referir a la crisi de sentit (no d'operacionalitat) de les ciències, mentre que Scheler volgué salvar-nos de la crema amb l'axiologia o, el que és el mateix, amb una jerarquia de valors de regust platònic presentada a manera d'alternativa al nihilisme. Per la seva banda, Chaplin (1936) va denunciar sarcàsticament el Gran Dictador, mentre que Joseph Roth va anunciar que els mals moderns eren una conseqüència de l'arribada de *L'Anticrist* (1934), obra que també ha estat recentment traduïda. En aquella cruïlla històrica, Roth ja advertia del següent: «No reconocemos al Anticristo, porque se nos presenta con el ropaje del pequeño burgués, con el ropaje del pequeño burgués de cada país» (Roth, 2013, p. 29). En suma, l'Anticrist no ve de l'infern, sinó que és una construcció humana, fruit de la modernitat i del drama que representa la tècnica i el capital. Al cap i a la fi, així va ser com els invents, benedicció de l'Esperit, es van convertir en elements de l'Anticrist.

En les pàgines de *L'Anticrist*, Roth no dubte a criticar la Rússia soviètica –el somni de Gramsci– on s'afirmava que l'educació és poder. Llavors, quan només feia uns mesos que Hitler havia arribat a la cancelleria, Roth censura la cosmovisió soviètica que considera que s'aguanta sobre un altre engany: «Se enseñó, pues, a la gente a formular preguntas, pero sólo las que ya tenían de antemano una respuesta» (Roth, 2013, p. 109). Així, des d'aleshores, l'educació no implica cap poder o instància d'alliberament, sinó que en ser obra de l'Anticrist, enganya i adoctrina: «Y el Anticristo hace que los seres humanos aprendan las letras y promete el poder sólo para que sean aún más impotentes» (Roth, 2013, p. 121). D'alguna manera, Malaparte també va saber copsar aquest esperit del soldat-obrer soviètic que reuneix l'eficàcia tècnica i un seguit d'elements polítics, socials i ideològics. Si Roth parla d'AnticCrist, Malaparte es refereix al diable quan descriu la força i obstinació amb què lluiten els joves –bona part pagesos i mongols, poc habituats amb les màquines del món industrial– enrolats a corre-cuita en l'Exèrcit roig:

> Hay algo diabólico, y al mismo tiempo terriblemente ingenuo, en estos soldados que combaten hasta el final incitados por el discurso de Stalin sobre la Constitución soviética, por el rosario de preceptos morales, sociales, políticos y militares de los «agitadores». (Malaparte, 2015b, p. 119)

Per tant, la crítica als meta-relats (i la pedagogia entesa com alliberament del gènere humà és un d'aquests meta-relats) –un dels punts forts de la denúncia que fa Lyotard (1979) de les pretensions de la modernitat– ja es troba en aquells autors que, com Roth i Malaparte, sabien que la modernitat havia fet fallida, des del moment que era presentada com una obra de l'Anticrist. Per Roth, les coses estan clares.

> El lenguaje del Anticristo se ha convertido en la lengua materna de los seres humanos. En vez de sentir el temor al Anticristo, se tienen miedo unos a otros. El pobre teme al rico y viceversa; el judío al antisemita y viceversa; y lo mismo todos los demás. (Roth, 2013, p. 202)

No hi ha dubte que Roth va viure tot aquest procés de crisi d'una manera tràgica i, en assabentar-se del suïcidi del seu amic Ernst Töller, va morir d'un atac de cor en un cafè de París. Corria l'any 1939, quan les tropes alemanyes –amb el vistiplau dels soviètics– estaven a punt d'envair Polònia. No debades, en aquells anys, Paul-Louis Landsberg (deixeble predilecte de Max Scheler i que va dictar cursos en el Seminari de Pedagogia de la Universitat de Barcelona durant els anys republicans) es va preocupar pel significat de l'experiència de la mort i, més tard, pel problema moral del suïcidi. Ell mateix –que va voler oposar al nihilisme de Nietzsche l'axiologia de Scheler, amb un

rerefons agustinià– va morir víctima del genocidi nazi el 2 d'abril de 1944 al camp d'Oranienburg.

Mentre Roth alertava sobre el perill d'un món pervers sorgit de la malignitat de l'Anticrist, és a dir, de la cobdícia humana, Malaparte es va limitar a radiografiar un món que s'ensorrava des de la seva interioritat, des del seu dedins, d'un món que com Stefan Zweig va deixar escrit en el títol de la seva autobiografia (*El món d'ahir*, 1942) s'havia enfonsat finalment. Uns anys abans, en una carta del 9 d'octubre de 1933 dirigida a Zweig, Joseph Roth havia escrit: «La palabra ha muerto, los hombres ladran como perros. La palabra no tiene ya ningún significado, es decir, ninguno actual» (Roth & Zweig, 2014, p. 112).

Aquest fet –que els éssers humans no parlin, sinó que bordin com els gossos– ens porta a considerar el gust que Malaparte va expressar per aquests animals, una constant en la seva literatura, on alguns –com Febo, el gos que el va acompanyar durant el seu confinament– adquireixen un gran protagonisme. En realitat, alguns crítics vinculen Malaparte a la figura del gos, tal com fa Astur (2013) i, fins i tot, el *Il Corriere della Sera* on Gian Antonio Stella titula «Malaparte, il cane sciolto», el gos lliure o solt, quan comenta, el 31 de juliol de 2012, el llibre de Giuseppe La Greca, *Curzio Malaparte alle isole Eolie. Vita al confino, amori e opere* (2012). Això va ser, doncs, Malaparte: un gos solitari.

Un fet que crida l'atenció és que, justament, Malaparte insisteix –una i altra vegada– que té el costum de bordar durant les nits, la qual cosa provoca l'enuig dels veïns. «Para mí, cuando se ama a los perros, no hay nada más natural que ladrar con ellos» (Malaparte, 2014, p. 84). Afirmacions similars sovintegen en el *Diari* i així exclama: «Me gusta ladrar con los perros por la noche» (Malaparte, 2014, p. 103). En altres llocs podem llegir coses semblants: «Llamar a los canes por la noche y hablar con ellos es el único placer de mi vida» (Malaparte, 2014, p. 121). No obstant això, el gust pels animals no acaba en els gossos, sinó que els cavalls –molts dels quals va veure patir, morir i podrir en els fronts de guerra– també mereixen la seva simpatia. Clar i català: millor estimar els animals que els éssers humans perquè, senzillament, els primers són menys bàrbars i cruels.

Al marge de la facècia, el fet que Malaparte estimi més els gossos que els éssers humans indica en quin estat de prostració va quedar la condició humana després del període de barbàrie, comprès entre 1914 i 1945. Trenta anys que van canviar el món, un món que va perdre aquella seguretat que desprenien els imperis centrals, ja fos el germànic o l'austro-hongarès. L'Àustria dels Habsburg –com bé recorda Claudio Magris a *El Danubi*– es va convertir en un mite, en el «símbol d'una *koiné* plural i supranacional, l'imperi amb un sobirà que es dirigia "als meus pobles" i un himne que es cantava en onze llengües diferents» (Magris, 2009, p. 31). Després d'aquella debacle, quan hom va assumir la desfeta del món d'ahir, el 31 de març de 1936, Zweig escrivia des de Londres a Roth: «No olvide que vivimos en un fin del mundo y que podremos vernos contentos solo con sobrevivir a esta época» (Roth & Zweig, 2014, p. 272). Ells dos –Roth i Zweig– no van sobreviure; Malaparte, sí.

Si és veritat que vivim en un món emparaulat, sembla clar que les paraules –en aquells temps d'entreguerres– ja havien perdut el seu significat, si més no si fem confiança a l'afirmació de Joseph Roth, segons la qual els homes borden com a gossos. En

el transcurs dels anys s'imposaria el gir lingüístic i el gir hermenèutic, per intentar comprendre un món que havia devaluat el sentit originari de les paraules. Però el que va succeir amb els mots, també va passar amb els conceptes i els discursos i, fins i tot, amb les narratives, aquells meta-relats denunciats per Lyotard pel seu abassegador dogmatisme i per significar una porta oberta als totalitarismes de qualsevol signe, ja es tracti del feixisme i de l'stalinisme. Als ulls de Malaparte, ambdós –el nazisme i l'stalinisme– coincideixin en més d'un punt: en la passió per la tècnica, l'exaltació de les màquines i, nogensmenys, en l'ateisme. El totalitarisme ha sentenciat la mort de Déu –anunciada per Nietzsche– i, en conseqüència, obra una porta a un món post-metafísic. Durant la campanya militar de l'estiu de 1941 a Ucraïna, Malaparte observa que els capellans castrenses (catòlics o luterans) són una raresa entre les tropes nazis, una mena de testimoni del món d'ahir, mentre que la joventut soviètica viu l'ateisme sense més (Malaparte, 2015b, p. 126, p. 131). En darrer terme, el que ha succeït és molt senzill: a Alemanya la religió ha quedat reservada a l'esfera personal i privada, de manera que no té prou gruix per suportar una metafísica que en el cas del nazisme –que té moltes coses modernes i que es pot veure com un fruit tardà i desviat de l'idealisme– s'aguanta sobre la conjunció entre la *Kultur* (perversió de la *Bildung*) i la *Technik* diabòlica, una mena d'invenció de l'Anticrist des del moment que resta al servei de la destrucció de l'ésser humà.

Si Europa havia estat una història pedagògica, una veritable narrativa basada en els ideals formatius (*Paideia*, *Humanitas*, *Studium*, *Sapientia*, *Bildung*) que unien les lletres, les arts i les ciències, d'acord amb una doble tradició (clàssica-pagana i judeo-cristiana) que reivindicava que cada vegada l'home fos més humà, ara perdia aquestes senyes d'identitat des del moment que l'humanisme –després de la barbàrie– va quedar no només impugnat, sinó també anorreat. Per tant, la postmodernitat també pot ser considerada una època post-humanista, o, si es vol, el resultat d'un període anti-humanista en què han predominat una sèrie de principis (horror, tedi, odi, repugnància, fàstic, mort) que desautoritzaven (o si més no posaven entre parèntesi) la visió humanista de l'home com a finalitat. I això més encara si fem cas a Moravia quan el 1959 afirmava que «l'humanisme és justament el gran vençut en aquesta primera meitat del segle» (Moravia, 1968, p. 175). Per tant, la barbàrie nazi no és més que la plasmació extrema d'aquest antihumanisme, sorgit de la revolució industrial i la producció en sèrie.

> Els nazis, en efecte, han demostrat d'una manera irreparable que els valors de la humanitat, en aquests darrers quatre mil anys, només eren fum i que hom podia, si volia, dissipar aquest fum al vent, igual com el que sortia de llurs forns crematoris. (Moravia, 1968, p. 176)

Després de 1945 la qüestió de la crisi de l'humanisme i la crisi de la civilització es va convertir en un referent de primer ordre. Si l'any 1919 es va produir el *Finis Austriae*, ara arribava el moment del *Finis Europae* que, al capdavall, representava la fi de la modernitat. Llavors Romano Guardini es va referir al fi u ocàs de l'Edat Moderna, és a dir, *Das Enze der Neuzeit* (Guardini, 1958). Segons Guardini, la modernitat ens va portar l'individualisme que deriva de la idea romàntica de geni: «Nace el hombre que actúa, emprende y crea en forma autocrática, el hombre apoyado en su *ingenium*, conducido por la fortuna, retribuido por la fama y la gloria» (Guardini, 1999, p. 936).

No obstant això, després de 1945 feia la impressió que havia arribat l'hora de rehabilitar o restaurar l'humanisme. Aquest seria l'objectiu dels *Rencontres Internationales de*

Genève, que van voler posar les bases d'un nou humanisme. Autors, com ara Jean Guéhenno, declararien el 1946 que Europa representava el veritable humanisme, tot reivindicant un esperit cartesià –la França de Malaparte, al cap i a la fi– entès com a salvaguarda d'una racionalitat que l'americanisme (denunciat manta vegades per Gramsci) i el sovietisme (amb el terror estalinista) –dues deformacions europees– pervertien. Per la seva banda, l'existencialisme –que va quallar en el París dels anys cinquanta i que sempre va ser vist amb distància per Malaparte– criticava els excessos de la raó i així va posar d'actualitat temes com la indiferència i el menyspreu (Moravia), la nàusea (Sartre) i l'estranyesa (Camus). No debades, Moravia va escriure: «És així que el món modern és no tan sols el món del menyspreu, sinó també el món de la hipocresia i del conformisme». (Moravia, 1968, p. 179)

Enfront d'això, Georges Duhamel, als *Rencontres* de Ginebra (1955), va abordar la qüestió de la *Crise de civilisation*, on va reclamar altra volta la restauració d'una racionalitat moderna. Al seu parer, el segle de Descartes no era el XVII, sinó el XX. Paradoxalment es refermava l'humanisme quan feia temps que s'havia entrat en una època nihilista, post-metafísica i post-humanista i, consegüentment, post-moderna, tal com corresponia a la crisi de la modernitat. No per atzar, Malaparte havia acusat la metafísica germànica de ser una de les causes del nihilisme europeu, la qual cosa implicava de retruc la mort també del vell humanisme liberal, ingenu i il·lustrat.

Malgrat tot, autors com ara Karl Jaspers –després de viure en carn pròpia la tragèdia europea– confiaven de nou en l'humanisme («Conditions et possibilités d'un nouvel humanisme», Ginebra) dins d'una aportació més global *Pour un nouvel humanisme* (1949). En qualsevol cas, Jaspers aspirava a recuperar la historia bíblica, és a dir, la matriu monoteista sense menystenir la tradició cultural europea. Una altra il·lusió després del fracàs de l'assimilació dels jueus durant la Modernitat. Sigui com sigui, el cert és que l'humanisme i l'ideal modern vivien hores baixes i els signes dels nous temps postmoderns quallaven arreu. En aquest context, Daniel Bell –que va vaticinar l'arribada del món post-industrial– havia anunciat el 1960 la fi de les ideologies, plantejament que els teòrics del franquisme (Gonzalo Fernández de la Mora) van aprovar i que, malauradament, ha fet forat en els postmoderns que, per alguns, també són post-comunistes. Però encara quedava Malaparte després de la catàstrofe.

La impossible transmissió postmoderna

Tot aquest procés convindria rellegir-lo en clau postmoderna o, si es vol, hipermoderna, quan sembla que la modernitat s'ha comprat un vestit de la talla XXL. Ben mirat, el que ha succeït després de la crisi de la modernitat (quan ens trobem immergits en uns temps postmoderns), és que la modernitat no ha fet més que créixer. I això s'ha accentuat després de la caiguda del mur de Berlín, quan l'americanisme –denunciat per Gramsci– sembla no tenir cap altra contrafort que l'integrisme religiós. Si en un primer moment hom va aplaudir la caiguda del mur berlinès, ara ens adonem de les conseqüències de tot plegat: un món globalitzat, un mercat universal, un pensament únic que s'adiu amb una realitat més moderna que mai, alhora postmoderna (perquè és dóna després de la crisi de la modernitat) i hipermoderna (perquè creix de manera desmesurada, sembla ser que sense cap límit, ni aturador).

Si la creu cristiana es pot identificar amb la pre-modernitat i la creu gammada amb els anys més foscos de la barbàrie que va desencadenar la crisi de la modernitat, la postmodernitat es pot representar –en sentit metafòric– amb aquesta talla XXL. Una talla que correspon a una societat hipermoderna en què tot s'ha fet més gran, brutal i estratosfèric, com diuen els periodistes esportius: cinema X, esports Xtrems, la triple XXX com a símbol de la Sodoma europea, Amsterdam. La X marca una època en què la política és una qüestió tècnica que no depèn tant dels idearis dels partits com de les noves troiques que organitzen el poder financer en connivència amb altres estructures de poder, que sovint romanen a l'ombra. La tècnica per sobre de la política, novament, els mercats per damunt dels partits, una situació que segons Montanelli no ha fet més que créixer després de la caiguda del mur de Berlín (1989), esdeveniment desitjat pels anticomunistes, però que avui tothom amb dos dits de front –comunistes i anticomunistes– deploren perquè la caiguda del mur avala la fi del marxisme, l'acabament de la Guerra Freda però que alhora anuncia la victòria –sense reserves, ni límits– del capital, dels mercats, un fill de l'Anticrist, segons Joseph Roth.

Potser és que –com diria Malaparte– són instàncies «femenines», per bé que l'adjectivació sigui políticament incorrecta. Però en temps postmoderns, la lògica binària mascle/femella, homo/heterosexual, ha perdut la seva singularitat. Això és el que palesen –si més no– alguns corrents emergents de pensament, com la teoria *queer*. Probablement, la postmodernitat serà masculina i femenina tot cercant un tercer nivell, en una mescla o aiguabarreig que hibrida políticament elements de diferent procedència: de la tàctica napoleònica, de l'enginyeria política moderna (Trotski), de la força viril (Mussolini) i de l'argúcia de Hitler per acabar amb el sistema de la República de Weimar (1919-1933), que no oblidem que va reflectir molts dels aspectes de l'americanisme que, finalment, s'ha imposat arreu.

Recordem la pregunta que va plantejar, fa uns anys, Gerhard Herm que, després de constatar que durant els anys vint els grans carrers de Berlín copiaven les avingudes de Nova York, es preguntava si el nazisme no era res més que el resultat de l'americanització d'Europa.

> Fue una época [es refereix als feliços anys vint quan davant de la inflació de l'economia alemanya el dòlar constituïa la veritable unitat monetària] en que floreció el americanismo porque Europa no tenía un concepto espiritual mejor que oponerle y Europa misma era consciente de ello. (Herm, 1969, p. 209)

A finals dels anys seixanta, Herm aventurava que el Tercer Reich havia estat –en les ments torçades de Hitler i Goebbels– una mena de super-Amèrica. No debades, Hitler va utilitzar sistemes de propaganda –com el *babikissing*– que van ser copiats dels Estats Units, amb la qual cosa Hitler –en lloc de saludar obrers– es dirigia preferentment amb la seva mirada i els seus gestos a les dones, sobretot a les mares (Herm, 1969, p. 230). En la mateixa línia, un altre Roth, Philip Roth, feia un exercici d'ucronia política amb una novel·la (*Complot contra els Estats Units*, 2005) on fabula amb la possibilitat que un feixista guanyés les eleccions presidencials de 1940 als EUA.

És cert que això de la feminitat en el món de la política pot semblar una mena de *boutade*, políticament incorrecte, que avui les diferències són (o haurien de ser) coses del passat, però ben bé podria ser que alguns d'aquests aspectes i estratègies, sovint perverses, s'hagin donat últimament a la vella Europa. A Itàlia, sense anar més lluny, el president Napolitano –vell amic de Malaparte i antic ideòleg del PCI, que tocant els 90

s'ha retirat de la política– va haver de sortir a la palestra per defensar un Estat que, després de més de 150 anys d'història, havia estat víctima d'una troica que ha pressionat des de l'exterior i d'una corruptela mafiosa-política des de dins. A això es pot afegir l'anorreament de les ideologies, la fi de la història, la devaluació i perversió del llenguatge, la globalització del capital, el rebot del totalitarisme i l'ascens de l'integrisme. A més, alguns atacs s'han canalitzat a través de la propaganda mediàtica (nova tècnica postmoderna, ja emprada per Goebbels, que es va inspirar en les retransmissions esportives nord-americanes i que va ser de nou utilitzada per Berlusconi, com comenta Montanelli en passar del món de la construcció a la televisió), amb un únic objectiu: desestabilitzar el sistema parlamentari, per tal de desprestigiar encara més una classe política afeblida pels escàndols de corrupció i les crisis persistents que ara ja són endèmiques i, fins i tot, sistèmiques. L'abús de la televisió com a espectacle per amagar corrupcions i corrupteles també l'hem viscut aquestes dècades per casa nostra.

Som conscients que el cop d'estat reflecteix, a parer de Malaparte, una qüestió purament i simplement tècnica que ha imposat la seva lògica més enllà de si ens trobem davant d'una realitat masculina o femenina. De fet, en temps postmoderns, les identitats sexuals –quan els robots han donat pas als ciborgs– adquireixen significacions ambivalents i, per tant, andròginès. Al marge de les metàfores sexuals –un simple recurs retòric–, el que plana per damunt de tot sempre és la tècnica que la modernitat va entronitzar i que la postmodernitat o hipermodernitat no ha fet més que consolidar i eixamplar. Comptat i debatut, la qüestió de l'estat és –tot i la presència d'elements emocionals, històrics i ideològics– un tema tècnic i no ideològic, més encara si considerem que Malaparte ho va tenir clar. Nosaltres faríem bé de no oblidar-ho.

La tècnica, per tant, no necessita ideologies. Els exemples abunden. Així, molts dels antics comunistes han notat com els fallava no el seu ideari sinó l'estratègia. Ja no els preocupa la qüestió ideològica, que tenen clara. L'ideari és el mateix: la imposició d'un model i l'anul·lació sistemàtica de qualsevol altra. El pensament únic, estimat per la dreta ideològica, atreu amb força els antics intel·lectuals d'esquerres passats de bàndol. La tècnica de la dreta, per subtil, és menys agosarada: assolir el poder per mitjà dels procediments democràtics i anul·lar l'adversari polític, paraula encunyada per un altre estratega del cop contra l'estat, Adolfo Suárez. Curiosament les sigles del seu partit (UCD) coincidien amb les del partit d'Adenauer, Kohl i Merkel (CDU). Quan les esquerres són desbordades no pas per la ideologia sinó per l'estratègia, s'enfonsa l'edifici. La tècnica esdevé *la* ideologia.

L'esquerra de la transició espanyola va maldar per identificar els poders fàctics del franquisme que encara exercien la seva influència durant la Transició, però no van passar d'aquest exercici de localització. Per alguns, potser molts i tot, aquells poders fàctics encara ara, amb quatre dècades pel mig, campen i dicten com abans. Un altre moviment, però, ha emprat la tècnica, ara en 2.0, per prendre l'estat, tot recuperant retòriques marxistoides. Amb l'empenta del 15M, els de Podem han reinventat la lluita de classes, els de baix contra els de dalt, en un nou gir semàntic, i no sabem encara si també epistemològic, de la política. El final de les ideologies dóna pas a l'aparició de vells termes, ja utilitzat a la Itàlia dels anys cinquanta (Battaglia, 2014), per identificar l'enemic: la *casta*. Novament la tècnica combinada, entre el cibermàrqueting i el telepanettone, permet donar presència a aquests moviments. De política, de moment poca.

En què consisteix aquesta tècnica és el greal que han buscat els amants dels absolutismes i dels totalitarismes més recents. Els ressorts de l'estat, en una societat post-industrial i post-moderna, o, si es vol, hipermoderna, ja no es localitzen en els mecanismes de control polític. Com sabem, l'economia i els mitjans de comunicació han suplantat, amb la crisi de la modernitat, l'autoritat política. O dit d'una altra manera, els polítics es vesteixen d'Armani però sense buscar aquell rerefons surrealista que Malaparte devia trobar en la dissenyadora Elsa Schiaparelli, la modista de procedència italiana assentada a París i a qui va tractar. Avui la moda és pura aparença, sense més connotacions, de la mateixa manera que el cop és contra l'estat del benestar, contra els avenços, en drets i llibertats, que els sectors privilegiats de la societat sempre han intentat aturar o apaivagar. La tècnica, ara financera i econòmica, ens dirà que no hi ha alternativa, i que dreta i esquerra s'abracen en la defensa del capitalisme.

La Pell, de Malaparte, expressa aquest lament d'un estat, Europa, que ha venut l'ànima i ha quedat només amb la bandera, amb la pell. En un món post-metafísic ja no hi ha substància, ni ànima: tot és epidèrmic i superficial, simple accident.

> Es la civilización moderna, esta civilización sin Dios, la que obliga a los hombres a darle tanta importancia a la piel. Nada hay seguro, tangible, irrefutable, sino la piel. *Es lo único que poseemos*. Lo único que es nuestro. Lo más mortal que hay en el mundo. ¡Ay, sólo el alma es inmortal! Pero ¿qué importa el alma hoy en día? Lo único que cuenta es la piel. (Malaparte, 2010b, p. 149; *la cursiva és nostra*)

Mentrestant, Europa ha necessitat dels americans per salvar aquesta pell i la Nàpols de 1943 marca el camí: «El destino de Europa es convertirse en Nápoles» (p. 218), una Nàpols que prostitueix les filles amb els soldats negres nord-americans i els fills amb els *goumiers*, les tropes marroquines que acompanyaven l'exèrcit francès i que van entrar a Nàpols amb els aliats. Finalment, aquell americanisme que Gramsci havia denunciat s'ha acabat imposant i nosaltres caldria que fóssim conscients d'aquesta fenomenologia que ha sacsejat la identitat europea. No per casualitat, en el seu diari de París, Malaparte anota el 14 de febrer de 1948 el següent pensament: «Darse cuenta de que la Europa "gloriosa" se ha acabado, es ya una muestra de libertad y de modernidad» (Malaparte, 2014, p. 109).

Entre cínic, visionari, camaleònic o merament supervivent del seu temps, Malaparte mostra la feble línia que separa la civilització de la barbàrie. No te'l pots creure, a Malaparte: «–Quisiera saber –dijo Pierre Lyautey volviéndose hacia mí [a Malaparte] con elegancia e ironía– qué hay de cierto en todo lo que cuenta en *Kaputt*.» La resposta serà contundent, macabra, però abans el seu protector de l'exèrcit americà dirà: «–No tiene ninguna importancia –dijo Jack– si lo que cuenta Malaparte es cierto o falso. La cuestión es otra: si lo que hace es arte o no» (Malaparte, 2010b p. 317).

Formulacions similars ens trobem al diari d'un estranger a París, quan després d'esmentar la primera entrevista que va tenir amb Mussolini l'any 1923 –quan el Duce el va cridar per aconsellar-hi que no el critiqués en públic, com havia fet en el cafè Aragno, quan va dir que el líder del feixisme portava unes corbates lletges– posa en boca del coronel Cumming, el següent comentari: «Las historias de Malaparte están hechas de nada, pero las cuenta bien» (Malaparte, 2014, p. 157). Fet i fet, aquests aspectes també van ser copsats per Montanelli, en el retrat que va dibuixar del nostre personatge que –recordem-ho– sempre portava una màscara.

En suma, la tècnica del cop d'estat esdevé el darrer art d'assolir el poder. Per superar la barbàrie que ha desolat Europa («En Europa sólo cuentan los muertos», llegim a *La Pell*, p. 381), no necessitem de la política, dirà Malaparte. Europa ha estat envaïda per *estrangers*, els morts que la inunden i que increpen els vius, l'Europa *viva*, uns morts que pertanyen a una altra pàtria, la de la mort, la qual cosa explica l'obsessió de Malaparte pels cadàvers que fa aparèixer en els seus escrits, preludi –potser– de la mort de l'home o, si més no, de l'home modern. També Kundera ho indica.

> El moment de la guerra que s'acaba il·lumina una veritat tan banal com fonamental, tan eterna com oblidada: davant dels vius, els morts tenen una superioritat numèrica aclaparadora, no solament els morts del final de la guerra, sinó tots els morts de tots els temps, els morts del passat, els morts del futur; segurs de la seva superioritat, es burlen de nosaltres, es burlen d'aquesta petita illa de temps on vivim, d'aquest temps minúscul de la nova Europa de la qual ens fan comprendre tota la insignificança, tota la fugacitat... (Kundera, 2009, p. 205)

Malaparte, com a membre de la generació del 14, va ser un modern que va veure morir l'home individual –l'home de carn i ossos– i, a més a més, el declivi o la mort d'una vella Europa, curulla de morts, ja sigui per les guerres mundials o per les purgues estalinistes amb les invasions d'Hongria (1956) i Txecoslovàquia (1968), dos cops d'estat amb la mobilització dels tancs i de les tropes del Pacte de Varsòvia. I aquesta realitat –una Europa plena de morts– anul·la la possibilitat d'odiar, d'odiar-nos, perquè necessitem algú com nosaltres per odiar, i els morts no són com nosaltres: «El problema del estado no es ya solamente un problema de autoridad: es también un problema de libertad», havia pronosticat Malaparte dues dècades abans a *Técnicas del golpe de estado* (p. 260). La mort és la negació de la llibertat i aquesta és la sentència final per Europa.

L'actualitat de Malaparte, des d'una lectura postmoderna, postcomunista i, per suposat, postideològica, apunta a les dificultats de pensar un món sense referents, amb paraules afeblides i que funciona en clau tècnica. La transmissió cultural esdevé impossible perquè l'altre és mort; no hi ha alternativa fora de l'art; no hi ha vida fora de l'art, o potser encara pitjor, no hi ha art sense vida. La reclamació pedagògica és evident: no reduïm l'educació a pura tècnica; no deixem envair les aules per tecnologies buides d'ànima; no dibuixem plans d'estudis farcits de teràpies emocionals; no reduïm les classes a sessions de màgia i quiromància; no convertim els docents en venedors de productes miraculosos que sanaran la pell, perquè l'ànima ja l'hem venuda.

Ben mirat, però, la pedagogia ho té més difícil que altres disciplines, com l'antropologia o la sociologia, disciplines negatives i negativistes per definició i aspiració. A diferència d'aquestes, el discurs pedagògic no es troba còmode entre morts, necessita dels vius perquè ha de moure's entre la llibertat i l'autoritat. Amb el gir postmodern, que diria aquell, retornen els referents, recuperem els relats, tornem als clàssics, però amb lectura i apropiació individual, per tenir-ne cura de nosaltres mateixos. Per sobreviure, al cap i a la fi, en un món inhòspit en què la crueltat encara plana sobre nosaltres. Malaparte diria que Crist es troba entre els morts del camp de batalla i que els morts no l'interessen: «Es una vergüenza ganar la guerra». Pot ser un postmodern *avant la lettre*, però Malaparte serà contundent amb els seus contemporanis. A l'Europa del canvi de mil·lenni, Curzio Malaparte s'hauria deixat cua, es faria okupa i es dedicaria al circ, la metàfora de la «nova política».

Referències

Astur, M. (2013) «La piel del perro». *Quimera*, 356-357, p. 11–13.

Barga, C. (2003) *Viajes por Italia*. Sevilla, Renacimiento.

Battaglia, F. M. (2014) *Lei non sa chi ero io! La nascita della Casta in Italia*. Torino, Bollati Boringhieri.

Fossati, M. (2015) *El Tour de Francia. Fausto Coppi hacia la gloria*. Madrid, Gallo Nero.

Fullat, O. (2002) *El siglo postmoderno (1900-2001)*. Barcelona, Crítica.

Glassco, J. (2008) *Memorias de Montparnasse*. Madrid, Alfaguara.

Gramsci, A. (1976) *La alternativa pedagógica*. Barcelona, Nova Terra.

Guardini, R. (1958) *El fin de los tiempos modernos: ensayo de orientación*. Buenos Aires, Sur.

Guardini, R. (1999) *Ética*. Madrid, BAC.

Hemingway, E. (2015) *París era una fiesta*. Barcelona, Debolsillo.

Herm, G. (1969) *USA conquista Europa*. Barcelona, Editorial Noguer.

Jünger, E. (2014) *El teniente Sturm*. Barcelona, Tusquets editores.

Keyserling, Conde de (1934) *La vida íntima (Ensayos proximistas)*. Madrid, Espasa-Calpe.

Kundera, M. (2009) *Una trobada*. Barcelona, Tusquets.

Ledesma Ramos, R. (1940) *Antología*. Madrid, Ediciones Fe. Selecció i pròleg d'Antonio Macipe López.

— (1968) *¿Fascismo en España? Discurso a las juventudes de España*. Barcelona, Ediciones Ariel. Estudi preliminar de Santiago Montero Díaz.

Levi, C. (1964) *Crist s'ha aturat a Èboli*. Barcelona, Vergara.

Ludwig, E. (1935) *Adalides de Europa: dibujos del natural*. Barcelona, Juventud.

— (2011) *Tres dictadores: Hitler, Mussolini y Stalin. Y un cuarto: Prusia*. Barcelona, Acantilado.

Lyotard, J. F. (2004) *La condició postmoderna. Informe sobre el saber*. Barcelona, Centre d'Estudis de Temes Contemporanis/Angle editorial.

Magris, C. (2009) *El Danubi*. Barcelona, Edicions de 1984.

Malaparte, C. (1965) *Kaputt*. Barcelona, Plaza & Janés, editors [Versió en català].

— (1983) *Primera sangre. Relatos escogidos*. Barcelona, Argos.

— (2007) *Les deux visages de l'Italie. Coppi et Bartali*. Paris, Bernard Pascuito Éditeur.

— (2009) *Técnicas del golpe de estado*. Barcelona, Editorial Planeta.

— (2010a) *Kaputt*. Barcelona, Galaxia Gutenberg-Círculo de Lectores.

— (2010b) *La piel*. Barcelona, Galaxia Gutenberg-Círculo de Lectores.

— (2013) *Muss. Retrato de un dictador. El Gran Imbécil*. Madrid, Editorial Sexto Piso.

— (2014) *Diario de un extranjero en París*. Barcelona, Tusquets editores.

— (2015a) *Don Camaleón*. Barcelona, Tusquets editores.

— (2015b) *El Volga nace en Europa*, seguido de *El sol está ciego*. Barcelona, Tusquets editores.

Montanelli, I. (1966) «Malaparte», a *Personajes*. Buenos Aires-Barcelona, Plaza & Janés, p. 449–452.

— (2003) *Memorias de un periodista*. Testimoni recollit per Tiziana Abate. Barcelona, RBA.

Moravia, A. (1968) *L'home com a finalitat i altres assaigs*. Barcelona, Edicions Proa.

Pasolini, P. P. (2015) *Sobre el deporte*. Barcelona, Editorial Contra.

Ridruejo, D. (1973) «Curzio Malaparte», a *Entre literatura y política*. Madrid, Seminarios y Ediciones, p. 95–99 [1957].

Roth, J. (2008) *Judíos errantes*. Barcelona, Acantilado.

— (2013) *El Anticristo*. Pròleg «Vigencia de Joseph Roth», d'Ignacio Vidal-Folch. Madrid, Capitán Swing Libros.

Roth, J. & Zweig, S. (2014) *Ser amigo mío es funesto. Correspondencia (1927-1938)*. Epíleg de Heinz Lunzer. Barcelona, Acantilado.

Santana, S. (2011) *El laberinto de la palabra. Karl Kraus en la Viena de fin de siglo*. Barcelona, Acantilado.

Schlögel, K. (2014) *Terror y utopia. Moscú en 1937*. Barcelona, Acantilado.

Serra, M. (2012) *Malaparte. Vidas y leyendas*. Barcelona, Editorial Tusquets.

Tudela, M. (1971) *Curzio Malaparte*. Madrid, Epesa.

Zweig, S. (2001) *El món d'ahir. Memòries d'un europeu*. Barcelona, Quaderns Crema.

El retorno de Malaparte: una meditación sobre el destino de Europa en tiempos postmodernos

Resumen: En este artículo se revisa el «retorno de Malaparte», acontecido sobre todo a partir de 2007, coincidiendo con el cincuentenario de su muerte. Este retorno evidencia la actualidad del pensamiento de este controvertido autor italiano, que militó en diferentes esferas ideológicas, desde el fascismo al marxismo. De un tiempo a esta parte, y cuando el ambiente de crisis se ha extendido por todas partes, se han reeditado algunas de sus obras, que aquí leemos desde una perspectiva postmoderna. De algún modo, el desconcierto actual que se vive en la esfera de la política se ilumina con esta revisión del pensamiento de Curzio Malaparte, un autor de vanguardia que supo adaptarse a cada momento histórico, al margen de lealtades y compromisos. De hecho, solo fue fiel a él mismo. Por todo ello, puede ser considerado un postmoderno anticipado (*avant la lettre*), dado que supo captar el sentido de la crisis de aquellos años como una manifestación del nihilismo que arraigó en una Europa a la deriva después de las crueldades de las últimas Guerras Mundiales.

Palabras clave: Malaparte, técnica del golpe de estado, política, postmodernidad, crisis, nihilismo, educación

Le retour de Malaparte: une méditation sur le destin de l'Europe dans les temps postmodernes

Résumé: Dans cet article, nous révisons le « retour de Malaparte », surtout à partir de 2007, qui coïncide avec le cinquantenaire de sa mort. Ce retour met en évidence l'actualité de la pensée de cet auteur italien très discuté, qui a milité dans différentes sphères idéologiques, du fascisme au marxisme. Depuis quelques temps, et l'ambiance de crise se développant un peu partout, on a réédité certains de ses ouvrages, que nous lisons ici dans une perspective postmoderne. D'une certaine manière, la confusion actuelle que l'on vit dans la sphère politique s'éclaire avec cette révision de la pensée de Curzio Malaparte, auteur d'avant-garde qui a su s'adapter à chaque moment historique, en marge des loyautés et des engagements. De fait, il n'a été fidèle qu'à lui-même de telle manière. Pour toutes ces raisons, il peut être considéré comme un postmoderne *avant la lettre*, compte tenu du fait qu'il a su capter le sens de la crise de ces années comme une manifestation du nihilisme qui est né dans une Europe à la dérive après les cruautés des dernières guerres mondiales.

Mots clés: Malaparte, technique du coup d'État, politique, postmodernité, crise, nihilisme, éducation

The return of Malaparte: reflecting on the destiny of Europe in postmodern times

Abstract: This paper considers the renewed interest shown in Curzio Malaparte since the fiftieth anniversary of his death, in 2007. It attributes this interest to the enduring relevance of Malaparte's controversial ideas and to his chameleon-like nature, which led him to be active in many different ideological spheres, from fascism to Marxism. Riding on society's growing unrest, a number of Malaparte's works have been recently republished and are reviewed here from a postmodern perspective. In some way, the paper argues, these works can still shed light on our political instability because of their writer's talent, in his own lifetime, to adapt to the changing course of history and steer clear of partisan loyalties. Curzio Malaparte was only loyal to himself, the paper argues. In conclusion, Malaparte is a postmodernist *avant la lettre* insofar as he understood the crisis of his times as an expression of the nihilism that took root when Europe was set adrift after the cruelties of the two world wars.

Key words: Malaparte, the technique of revolution, politics, postmodernity, crisis, nihilism, education